

TARTALOM

- 9 Előszó
- 14 Észak ösvényein
- 150 Jegyzetek
- 159 Térkép
- 160 松尾芭蕉 おくのほそ道

ELŐSZÓ

Macuo Basó (1644–1694) „Észak ösvényein” című verses útinaplóját tartja kezében az olvasó kétnyelvű kiadásban. Az 1689-ben írott feljegyzések Japán legszebb tájaira viszik el az érdeklődőt. Az egyik legkiemelkedőbb és legnépszerűbb japán költő Edóból (mai Tokió) indult el, s haladt észak felé öt hónapon keresztül, felkeresve a legismertebb helyeket, ahol a táj szépségeit, a történelmi emlékeket *haiku*kban örökítette meg. A haiku tizenhét szótagból (helyesebben morából) álló japán költemény, amely nemcsak Japánban vált népszerűvé, hanem a 19. századtól kezdődően az egész világon is. A vers az adott pillanatot örökíti meg úgy, hogy utána az olvasó önmagában továbbgondolja a rövid költeményt.

Basó mintegy öt hónap alatt 2400 kilométernyi utat tett meg gyalogosan vagy lóháton, hajón vagy csónakon, úti élményeit egy öreg, elronyolódott füzetbe írta. Széles karimájú kalapban, sásból font megtepett köpenyben vándorolt, s hol egy kolostorban húzódott meg, hol olcsóbb vendégfogadóban töltötte az éjszakát, sokszor előfordult azonban, hogy fűpárnára hajtotta le a fejét. Vándorlásai során, ha valakivel

találkozott, ernyője csúcsára virágot tűzött, s ernyőjét pörgetve üdvözölte a szembejövőt. Az utazás Basó számára a lélek és a stílus megújulását jelentette, további munkára buzdította. Szerinte a világon mindennek megvan a maga útja. Az embernek az utat kell követnie, – mondta Basó, – ugyanúgy, ahogy a hal él a folyóban vagy a tóban. Elutazásai előtt ugyanakkor sokszor félelem kerítette hatalmába. Attól tartott, hogy talán többé nem térhet haza. Ez a sejtése később igaznak is bizonyult: egyik utazása közben érte el a halál. Utazásairól, életéről, költészetéről vallott elképzeléseit versekkel ékesített költői hangnemű útinaplóiban (japánul: haibun) fogalmazta meg.

Basó szinte megszállottként hitt a vers erejében, abban, hogy a költészet nemesebbé teszi az emberi lelket. Lírai prózája nemcsak minden japánnak becses, hanem minden embernek, aki a létről, a lét értelméről, táj és ember kapcsolatáról elmélkedik, lebilincselő szépsége mellett a korabeli japán irodalom, történelem és földrajz ismereteinek tárházát foglalja magában.

Basó haikuit *Koszolányi Dezső*, *Faludy György*, *Tandori Dezső*, *Fodor Ákos* és mások fordították magyarra, de az *Észak ösvényein* című líraian szép

útinaplója most jelenik meg először könyv alakban, szép fotókkal díszített kiadásban.

2002-ben magam is végigjártam „észak ösvényeit”, hogy méltóképpen tudjam magyar nyelven visszaadni ezt a remekművet. Erről az útról, melyet a WHC (World Haiku Club) tagjai nemzetközi társasága tett meg, a japán nemzeti tévé, az NHK filmet is készített, melyet levetítettek szerette a világon. A fotókat a kötethez *Nagy Z. László* fotóművész készítette. A japán eredetit néhány korabeli Hirosige fametszettel díszítettük.

A 2011. március 11-i nagy földrengés és szökőár miatt Macuo Basó verses útinaplója még inkább aktuálissá vált. „Észak ösvényein” mozdult meg ugyanis a föld, ekkor mérték a legerősebb rengést Japánban, ma sem tudjuk, pontosan hány áldozatot követelt, de több mint 22 ezren haltak meg és 17 ezren tűntek el ennek következményeként. Legyen tiszteletadás e könyv a katasztrófa áldozatainak és a sokat szenvedett japán népnek.

Budapest, 2011. március

Vihar Judit

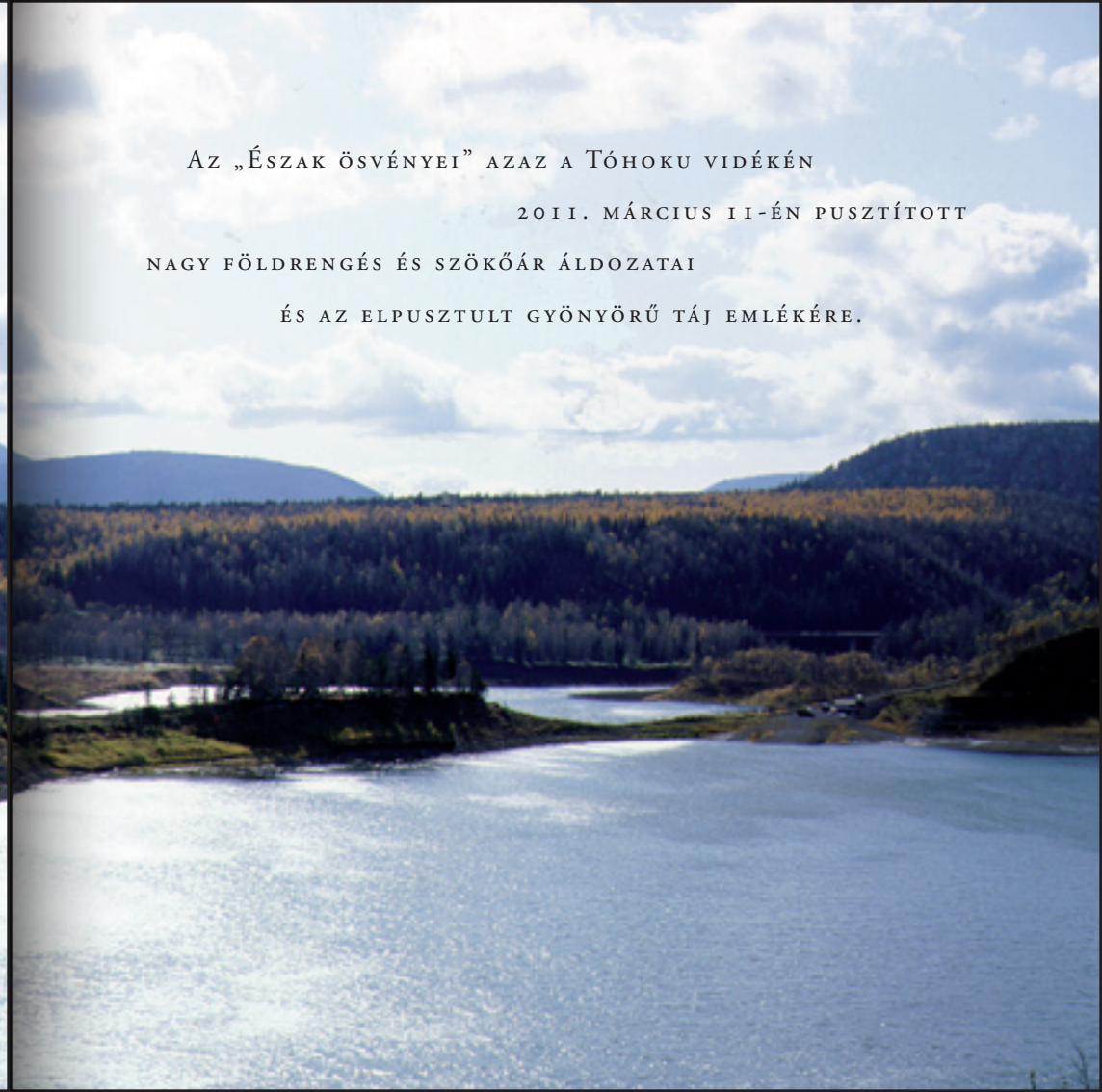

AZ „ÉSZAK ÖSVÉNYEI” AZAZ A TÓHOKU VIDÉKÉN

2011. MÁRCIUS 11-ÉN PUSZTÍTOTT

NAGY FÖLDRENGÉS ÉS SZÖKŐÁR ÁLDOZATAI

ÉS AZ ELPUSZTULT GYÖNYÖRŰ TÁJ EMLÉKÉRE.

✧ BEVEZETÉS

Örök kísérőink hónapok és napok, s az egymást követő évek is együtt járnak be velünk utunkat. Aki egész életében csónakban ül, s aki lónyeregben, kantárszárral a kezében kerül szembe az öregséggel, s napra nap bolyong, annak vándorút a hazája. A régi nagy költők közül sokan útközben lelték halálukat. Hány éve már, hogy én is, mint szél fúttá felleg, folyton folyvást csak a vándorlásra gondolok, s bejárom a tengerpart vidékét.

Tavaly ősszel megtértem edói folyóparti lakomba, s ebben az öreg odúban végre letöröltem a sok pókhálót. Hamarosan ez az esztendő is befejeződik, s lelkemet nem hagyja nyugodni a mindenható Isten, hogy füstködből felillanó tavasz idején „milyen jó volna átkelni az őrállomásnál a Sirakaván”¹! Mindig is így csábították a vándorokat az utak istenei: így vagyok én is, s bármihez nyúlok, mindig az utazás jut az eszembe. Ezért aztán bevarrtam a lyukakat a nadrágomon, kicseréltem

a kalapzsinóromat, megmelengettem füstölővel a térdemet², s miközben az útra készülődtem, lelki szemeim előtt megjelent a Hold Macusima fölött, s többé nem hagyott nyugodni. Átengedtem hát a házam másoknak, s elindultam egy nyaraló felé Szanpú irányába:

*Régi kunyhómat
új lakó díszíti fel
babák ünnepén.*

Miután megírtam az első haikut, a ház bejáratánál ki is függesztettem³.

✧ INDULÁS

A harmadik hónap végén, a huszonhetedik napon, amikor a hajnali égen könnyű ködpára lebegett, a holdsugár tompán csillogott, és a Fudzsi hegy csúcsa is alig látszott, hirtelen összeszorult a szívem: láthatom-e még egyszer Ueno és Janaka⁴ virágzó cseresznyefáit?!

Hozzátartozóim, barátaim már előző éjszaka összegyűltek, hogy csónakba ülve elkísérjenek egy darabig. Amikor egy Szendzsú nevű helynél kiszálltam a csónakból, lelkem aggodalom töltötte el, hiszen három-ezer mérföld áll előttem..., s a múltó világ keresztútján búcsúkönny szökött a szemembe.

Tavaszi távozik:

madársírás hallatszik,

halak szemén könny.

Úti tuskészletemmel elsőként ezt írtam le, majd elindultam, de mintha gyökeret vert volna a lábam. Kísérőim sorfalat álltak, s tekintetükkel bizonyára addig követtek, míg árnyékunk tova nem tűnt a távolban.

✧ SZÓKA

Az idén, 1689-ben megerősödött bennem az a gondolat, hogy elindulok északra, messzi zarándokútra. Bár természetes dolog, hogy egy távoli vidék ege alatt keserűen tapasztaljuk, mint szaporodnak meg ős hajszálaink, mégis úgy döntöttem: magam szemlélem meg a tájakat, melyeknek híreről hallottam már, de szemem még nem gyönyörködött bennük; hátha épségben hazaérek és beteljesül ez a kívánságom... S lám, még az első napon elértem a Szoka nevű szálláshelyet.

A batyu, melyet csontsovány vállamon cipeltem, eleinte csak keserűség volt a számomra. Könnyű viseletben jöttem el hazulról, de az éjszakai hidegekre gondolva hoztam magammal egy pamutruhát, aztán egy nyári öltözetet, egy esőkabátot, tust és ecsetkészletet, s amit végképp nem lehetett visszautasítani: a sok-sok búcsúajándékot.

Az út során semmi szükségem sincs rájuk, mégsem tehettem mást, hisz nem dobhattam ki őket!

* MURÓI KATLAN

Elérkeztünk a Murói katlanhoz. Kísérőm, Szora a következőket mesélte: „Itt lakik az az istennő, akit a Fák Virágzása istennőjének neveznek. Ugyanez az istennő lakozik a Fudzsi hegy tetején álló sintó szentélyben is. Mivel kint fázott, bement az épületbe, imára kulcsolta kezét és tüzet gyújtott: ekkor született meg Hohodemi isten⁵. Azóta hívják ezt a helyet Murói katlannak. De egyes dalokban Füst néven emlegetik.” Az a hagyomány is elterjedt az egész világon, hogy ezen a helyen tilos zúzaheringet enni.

